

вий. Обосновывается и описывается модель эмпирического исследования, в которой предложено три группы показателей практик, представленных в политическом дискурсе субъектов политической социализации (политические отношения; способы взаимодействия; принципы и правила взаимодействия), и очерчиваются адекватные методы их изучения.

Ключевые слова: политические практики, дискурс, субъекты политической социализации, эмпирическое исследование, дискурс-анализ, молодежь.

Sknar O. M. Model of empirical research of political practices in the structure of youth political world outlook

Initial methodological and methodical foundations of the research of political practices as a factor of youth political world outlook structuring are discussed. They are the basis for the construction of the empirical model of the study. Application of discourse analysis as a methodology for identification of political meanings of social relations and social interaction is proposed. The model of the empirical research which includes indicators of three groups of practices represented in the political discourse of the political socialization subjects (political relations, ways of interaction, principles and rules of interaction) is described and discussed. Appropriate methods for studying those practices are outlined.

Key words: political practices, discourse, subjects of political socialization, empirical study,

РОЛЬОВА СТРУКТУРА МАЛОЇ ГРУПИ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ФУНКЦІЙ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СОЦІУМУ

Л. Г. Чорна, м. Київ

Висувається гіпотеза, що утверджуване в психології завдяки теорії Дж. Л. Морено положення про малу групу як простір, де “зустрічаються” особистість і суспільство, може бути адаптоване до політико-психологічних реалій. Припускається, що функції політичної системи держави відбиваються в специфіці тих ролей, які виконують члени малої групи, репрезентативної щодо структури суспільства. Наводяться дані емпіричного дослідження про змісті ролей, притаманних сучасним старшокласникам. Робиться висновок, що за умови неналежного виконання політичною системою своїх функцій рольова структура малої групи з певною ймовірністю буде містити ролі, які можна означити як компенсаторні, гротескні, соціально негативні та гіперзначущі.

Ключові слова: група, мала група, роль, функції політичної системи.

Проблема. Теорія Дж. Л. Морено, на думку провідних радянських методологів та психологів, хибує з огляду на те, що неможливо покращити макроструктуру суспільства, лише змінивши його мікроструктуру шляхом оптимізації емоційних стосунків у малій групі. Хоча Морено і вдалося здійснити на практиці успішне “перетворення за допомогою

соціометрії та психодрами існуючої спільноти в терапевтичну” [1; 2], однак його ідеї щодо терапії за допомогою психодрами, соціатрії та соціодрами всього людства підручники із соціальної психології (Г. М. Андреева, Ю. П. Платонов та ін.) подають як наївні, утопічні та односторонні, розглядають часто побіжно або ж зовсім ігнорують [3–5]. Як зазначає російський дослідник творчості великого австрійця І. Б. Гріншпун, представлена в психологічній літературі оцінка особистості Дж. Л. Морено та його ідей виглядає сьогодні певною мірою як парадоксальна: його пріоритет у створенні групової психотерапії то визнається, то заперечується; соціометрія як теорія і практика високо оцінюється одними і викликає скептицизм в інших [6]. Повсюдне згадування методу соціометрії та замовчування теоретичних ідей Морено академічною соціальною психологією співіснують із широким використанням його напрацювань у соціальній практиці. Добре, що останнім часом ситуація щодо представленості теорії Морено в науковій психології почала змінюватися на краще. Так, вітчизняні і російські психологи досить активно аналізують та розвивають проблематику рольового розвитку і рольової самореалізації особистості, започатковану дослідником [7; 8].

Ідеї Морено чекають на своє застосування і в політичній психології. Згадаймо, метод соціометрії розроблено під час дослідження політико-психологічних наслідків Першої світової війни, а діяльність політичних організацій неможлива без знання соціодинамічного, соціогенетичного законів функціонування малих груп, сформульованих Морено. Деякі введені ним в обіг терміни можна вважати власне політико-психологічними: “лідер”, “соціометричний пролетарій”, “соціометрична революція” [1; 2].

Можна довго дискутувати щодо того, чи можна зробити людство кращим, ніж воно є зараз, за допомогою групової психотерапії та соціодрами, але ідеї Морено щодо глибинного зв'язку між тими процесами, які відбуваються на рівні малих груп суспільства, і процесами на рівні макросоціуму є, безумовно, плідними. Утім, вони досі ще недостатньо проаналізовані науковцями. На нашу думку, з-поміж усіх інших напрямів психологічної допомоги людині насамперед представники психодрами беруться на практиці розв'язувати найбільш гострі актуальні соціально-політичні проблеми сьогодення – звісно, своїми психологічними засобами [9; 10].

Зазначимо, що відголоски ідей на кшталт “мала група – це суспільство в мініатюрі” можна знайти в працях основоположників соціології Е. Дюркгайма і Г. Зіммеля. Суспільство вони розглядали як абстракцію, а соціологію – як науку, що досліджує стійкі форми спілкування та взаємодії, які можна спостерігати на груповому рівні [11]. Але все ж таки утвердження положення про групу як простір, де “зустрічаються”¹ окремий індивід і суспільство [12], на нашу думку, було б у сучасній

¹ Термін “зустріч” є одним із найважливіших у теорії психодрами Дж. Л. Морено.

соціальної психології неможливим без Морено. Належачи до певної реальної групи, особа має можливість впливати на суспільну думку, політичну систему, змінювати їх або створювати нові. У групі відбувається соціалізація особистості, тобто через групу суспільство впливає на особистість. Крім того, можна справедливо стверджувати, що група, її соціально-психологічні особливості відображають характеристики соціуму загалом. Проблема полягає в тому, щоб на рівні малої групи виокремити індикатори стану соціальної системи суспільства, у тому числі й політичної.

Мета статті: висунення гіпотетичного припущення про відносини між суспільством і малою групою як зв'язок між виконанням державою своїх функцій та їх відображенням у рольовій структурі малої групи.

Роль людини в групі є структурною інституалізацією функцій кооперації в групі: управління, узгодження, контролю [13]. Кооперація може відбуватися без перешкод за умови, що чітко визначено ролі і всі учасники групи цей розподіл достатньою мірою поділяють [14]. Наведені положення Г. Гібша і М. Форверга з одного боку і Т. Шибутані – з другого, досить далеких з методологічного погляду один від одного психологів, містять у своїй оцінці спільну думку: ролі є відображенням функцій членів групи, які виникають у процесі їхньої взаємодії, кооперації в групі. Роль – похідна взаємодії людей: “Ролі – це моделі поведінки, які становлять бажаний внесок певних учасників у групову дію” [там само, с. 53]. Вимоги щодо виконання ролі залежать не так від актуальної ситуації завдання, яке виконує група, як від рівня структурованості взаємин у групі. Добре структуровані групи вимагають від своїх членів більш високого рівня сформованості ролі, ніж ті, які структуровані слабо [13].

Кожна мала група має певний набір ролей, необхідний для її ефективного функціонування. Фахівці виділяють дев'ять таких ролей: виконавець, координатор, організатор, генератор, шукач, математик, командний “травець”, фінішер, спеціаліст [12]. На певному етапі розвитку група має таку рольову структуру, яка відповідає завданням цього етапу [там само], але деякі функції становлять ядро рольової структури, без якого група не була б групою людей, об'єднаних спільною метою діяльності. Ролі лідера; того, хто приймає рішення; генератора ідей; виконавця; того, хто підтримує рішення лідера; оцінщика (контролера) є, мабуть, інваріантними для будь-якої групи, навіть тієї, що складається з найменшої кількості осіб, яка тільки може бути в ній: трьох або навіть двох. У цьому разі члени групи виконують кілька ролей одночасно.

Отже, ролі членів малої групи визначаються серед інших чинників функціями, які виникають у процесі взаємодії, спільної діяльності. Хоча ролі набувають свого реального, “життєвого” змісту безпосередньо в реальній групі, але й на рівні всього суспільства вони також виконують соціальні функції.

Державу в цілому можна розглядати як модель великої групи людей, між якими розподілено функції кооперації, визначено права та обов'язки всіх учасників. Щоб суспільство успішно функціонувало, його політика як мистецтво управління має охоплювати певні напрями за основними функціями політичної влади: управлінням, організацією, контролем і розподілом [11]. Що вищий рівень розвитку суспільства, то чіткіше в його політичній системі представлені різні функції. Розгляньмо далі ті основні функції [15], які в ідеалі виконує держава (табл.). Здійснення цих функцій відбувається в реальних групах. Гіпотетично припустимо: якщо політична влада не сприяє реалізації суспільством певних його функцій, то й малі групи або відкидатимуть ролі, які забезпечують виконання цих функцій, або ж, навпаки, намагаючись компенсувати ці функції, продукуватимуть *специфічні ролі*, а саме:

- *гротескні* (наприклад, неприкаяного, блазня, коли, прикриваючись маскою “юродивого”, можна говорити про владу будь-що);
- *соціально негативні* (на кшталт “усемогутнього”, “боса”, “повелителя”, “розпорядника чужих дол”);
- *компенсаторні* (коли людина виконує роль, функція якої компенсує недостатнє виконання відповідної функції державою, наприклад, Робін Гуд, революціонер тощо);
- *соціально гіперзначущі* (наприклад, мати Тереза – захисниця всіх знедолених тощо).

Перелічені нами ролі можна назвати антиролями¹ в політичній сфері. Вони виникають тоді, коли емоції, прагнення та бажання репресовані та витіснені державними структурами в підсвідомість людини. Антиролі протилежні або ж амбівалентні за соціальним змістом тим, які могли б бути, якби влада виконувала всі свої функції. Сутність цього явища можна пояснити на прикладі ролі “дах”, яку серед інших притаманних однокласникам ролей назвали учні старших класів [16]. “Дах” – це людина, яка виконує в класі та загалом у школі функцію захисту “своїх” від “чужих”, розв'язує проблеми конфліктних стосунків між групами учнів; звичайно такі ролі характерні для кримінального світу, а їх поява у шкільному класі, на нашу думку, є індикатором негативного соціально-психологічного клімату в суспільстві. Навіть гіперпозитивні ролі (рятівник, захисник) можна віднести до антиролей, якщо згадати рольовий “драматичний трикутник” С. Карпмана (див. [7]).

Зв'язок між макро- та мікроструктурою соціуму існує як зв'язок між функціями, які виконує політична система суспільства, і набором ролей членів тієї чи тієї малої групи, структура якої є репрезентативною щодо макросистеми країни. Прикладами таких малих груп є виробничі та наукові колективи, навчальні групи, бізнес-команди. Однак, коли йдеться

¹ Термін “антироль” теж є здобутком психодрами [1]; він характеризує “репресовані”, “тіньові”, витіснені в підсвідомість особистості ролі.

про виробництво, керівник призначається вищими управлінськими інстанціями, а тому розподіл ролей тут не можна вважати природним, а керівника – лідером групи. Одиницею аналізу в контексті нашої проблеми може бути мала група за умови, що вона є інститутом політичної соціалізації людини, виконує важливі соціально-політичні завдання, а її члени зайняті соціально та політично важливими видами діяльності, обізнані з устроєм держави, мають уявлення про політичну систему країни.

Як здійснити вимірювання представленості цих функцій-ролей у соціумі в континуумі від великих до малих груп? Можна застосувати декілька методів:

1) опитування експертів (визнаних політологів, політичних психологів, знаних політиків) щодо того:

– які конкретні функції виконує держава стосовно своїх громадян і як ці функції представлені на рівні певних політичних інституцій (уряду, парламенту, політичних партій);

– які психологічні ролі (ініціаторів, виконавців, захисників, рятівників, бунтівників, критиків, кризових менеджерів тощо) виконують конкретні особи в малих групах, що представляють органи політичної влади;

– чи врівноважені ці ролі в соціальній групі за своєю спрямованістю: створювати нове і долати старе, пропонувати і виконувати; прогнозувати і діагностувати тощо;

– чи відповідає рольова структура великої (або середньої) політичної групи рольовій структурі підпорядкованої їй політичної малої групи;

2) моделювання суспільно-політичних процесів: теоретичне (за допомогою теоретичного аналізу, віртуальних схем явища) або ж практичне, в ігровому середовищі, з використанням групових тренінгів, рольових ігор [17];

3) психологічне дослідження рольової структури різноманітних реальних малих груп, що існують у суспільстві, і порівняння цієї структури з рольовими структурами політичних інституцій, а також реально виконуваними владою функціями в суспільстві.

Отже, *гіпотеза* нашого дослідження полягає в тому, що на рівні рольової структури малих груп більшою мірою мають бути представлені ті ролі, які найбільше поширені в суспільстві; так само мають відповідати тим функціям, які більшою мірою виконує або не виконує політична система країни, тобто бути соціально значущими. Можливі й інші варіанти представленості соціально-психологічних ролей на рівні малої групи: ті функції, які влада виконує погано, будуть представлені антиролями. Так, функція гарантування безпеки в разі недостатнього її виконання владою може відбиватись у напівкримінальних ролях на кшталт “агресор”, “паливо” або “дах” (охороняє “своїх” від “чужих”, залагоджує конфлікти).

Можливий ще один варіант: невиконання певних функцій державою або ж надмірне їх виконання будуть відображатися в особливій значущості певних ролей.

Процес політичної соціалізації передбачає засвоєння знань про специфічні ролі та функції, які виконують ті чи ті інститути в державі. Ці знання людина отримує на одному з етапів соціалізації, у віці від 13 до 18 років [18], а тому використання переліку ролей, який означився під час дослідження рольової ідентичності старшокласників [16], для підтвердження попередньо висунутих нами гіпотетичних припущень є, на нашу думку, валідним.

Ролі вибрано зі списку, складеного на основі дослідження учнів чотирьох старших класів різних шкіл (вибірка становить 99 осіб). Ролі можуть виконувати кілька функцій одночасно, тому деякі з них розглядаються в різних контекстах. Наведені в таблиці ролі, власне, як приклади відображають функції політичної системи на рівні малих груп. Лише деякі з них є суто політичними (ідеолог, демократ, революціонер), але їхній зміст і структура в групі відображають характерні особливості функціонування політичної системи в нашій країні.

Не всі з наведених ролей представлені в рольовій структурі певного шкільного класу. Так, ролі диктатора, “даху”, демократа, “берегині вогнища” можна спостерігати в одних класах і не спостерігати в інших. На нашу думку, рольова структура старших шкільних класів тією чи тією мірою відображає в цілому гаразди або негаразди політичної системи. Так, значна кількість ролей свідчить про згуртованість учнів у класі, наявність у ньому ділового клімату, духу відстоювання членами групи свого достоїнства і прав (соратник, організатор, борець за справедливість, суддя). Нагадаємо, що основним життєвим завданням, яке вирішує людина в ранньому юнацькому віці, є становлення її особистісної ідентичності, тому багато з вищезгаданих ролей є характерними для цього віку. На нашу думку, найбільш тривожним індикатором стану нашого суспільства є поширеність у сучасних старших класах ролей, які підкреслюють соціальну диференціацію (“золота молодь”, “хазяїн” і “сіра миша”, “збирач сміття”) і символізують владу та самоствердження у стосунках учнів (“дах”, “сірий кардинал” і “ніхто”). Отже, ролі в малій групі можуть бути індикаторами, які опосередковано свідчать про достатнє або недостатнє виконання державою своїх функцій, особливо тих, які є найбільш соціально чутливими, стосуються кожного громадянина. Ідеться насамперед про функції забезпечення державою соціальної справедливості та безпеки її громадян.

Розглядаючи конфігурацію ролей у класі, наявність або відсутність певних із них, їх більшу або меншу кількість, ми можемо не тільки говорити про відображення функцій політичної системи у свідомості підростаючого покоління, а й судити про мікроклімат класу, дружні або недружні, відкриті чи підозрілі стосунки між учнями.

Таблиця

**Відповідність функцій політичної системи суспільства
і ролей, виконуваних членами малої групи**

№ пор.	Функції політичної системи ¹	Ролі в малій групі (в учнівській групі старшокласників)	Антиролі в малій групі (політично та соціально негативні, компенсаторні та ін.)
1	2	3	4
1	керівництво та управління суспільством, збереження організованості й загального порядку	керівник, організатор, господар, “усьому голова”, “батько класу”, “відповідальний за все”	“без царя в голові”, вискокча, безвідповідальна людина
2	забезпечення захисту основних прав людини	суддя, незалежна людина, волелюбна людина, борець за свободу, “ходяча справедливість”	цап-відбувало, блазень, “ганчірка”, “сіра миша”, “ніхто”
3	політичне керівництво суспільством	лідер, ідеолог, провідник, кращий друг лідера, дрібний лідер, авторитет, оратор, харизматик, громадянин України	аутсайдер, сірий кардинал, ізгой, псевдолідер, лузер
4	інтеграція та забезпечення консолідації суспільства, досягнення суспільної стабільності	громадянин України, патріот класу, гордість класу, “зірка”, душа компанії, помічник, “берегиня вогнища”, союзник, соратник, віддана команді людина, партнер	зрадник, “корабельний пацюк”, конкурент, донощик, “паливо” (той, що всіх здає), підбурювач, підлиза і нетерпимий до підлиз
5	регуляція та упорядкування, регламентація політичної поведінки та політичних відносин	порадник, контролер, надійна людина, критик	“геймер по життю”, “дах”
6	аналіз і прогнозування, мета яких – вироблення концепції курсу розвитку суспільства	філософ, мислитель, романтик-мрійник, ідеолог, оптиміст	споживач, “той, що пливе за течією”, песиміст
7	сприяння виявленню інтересів різних груп суспільства та узгодження цих інтересів	демократ, психолог, слухач (який завжди вислухає), співрозмовник, “мати класу”, демократ	“чорний володар”, диктатор, “сам собі на умі”

¹ Ці функції звичайно виокремлюють у підручниках із політології [15].

Продовження табл.

1	2	3	4
8	вироблення та затвердження системи норм і цінностей у суспільстві	приклад для інших (людина, завдяки якій ми удосконалюємось), “завжди правильний”, духовна людина, “той, що живе заради чогось вищого”	цинік, нігіліст
9	соціалізація особистості, залучення індивіда в суспільне життя, певне політичне середовище	доброчлива людина, людина з близького оточення, затребувана людина (“всюди задіяна”), реаліст, улюбленець публіки, стиmul для інших, слухач, співрозмовник, учитель, тренер (той, хто навчає), “біла ворона” ¹	“біла ворона”, самітник, відлюдник, одинок, “парфумер” (соціально дезадаптована людина), “відморожений”, посміховисько, блазень, клоун, “ганчірка”, “один із багатьох”, “такий, як усі”
10	підтримання в суспільстві принципу розподільчої справедливості	демократ, справедлива людина	“чорний володар” (той, що пригнічує інших), “цяця”, “пуп землі”, “золота молодь”, “сіра миша”, “ніхто”, Робін Гуд
11	забезпечення наступності та інноваційності соціального розвитку як суспільства в цілому, так і окремої особи	послідовник, заводій, масовик-вігадник, “біла ворона”, революціонер, винахідник, генератор ідей, творча натура, нахненник, оптиміст, неординарна особистість, “той, що рветься в бій” (активна, дієва людина, бере участь у всіх шкільних проєктах)	“біла ворона”, споглядач, спостерігач, публіка, ригідний тип особистості, “сіра миша”, ніхто, сіра маса, критик, пасивна людина (“той, що пливе за течією”)
12	гарантування як усередині самої держави, так і поза її межами безпеки для всіх груп і верств суспільства	захисник, рятувальник, мати Тереза, охоронець чужих секретів, лікар, “джерело” інформації	агресор, небезпечна людина, “хлопець, через якого дістається всім”, “дах”

¹ Роль “білої ворони” досить багатозначна, тому її віднесено і до ролей, і до антиролей у групі.

Висновки. Отже, тлумачення групи як простору, в якому “зустрічаються” суспільство та індивід, привнесене в соціальну психологію Дж. Л. Морено, може бути адаптоване до політико-психологічних реалій сьогодення. Мала група – це середовище, де функції політичної системи держави відбиваються в специфіці тих ролей, які виконують члени цієї групи. Ролі в малій групі можуть бути індикаторами достатнього або недостатнього виконання державою своїх функцій. Неналежне або недостатнє виконання політичною системою своїх функцій відображається в їх компенсації на рівні найближчого соціального середовища людини через появу соціально негативних, гротескних, компенсаторних та соціально гіперзначущих ролей у малій групі як осередку соціуму.

Література

1. *Лейтц Г.* Психодрама: теория и практика. Классическая психодрама Я. Л. Морено / Грете Лейтц; пер. с нем. А. М. Боковикова. – М. : Когито-Центр, 2007. – 380 с.
2. *Морено Я. Л.* Социометрия: Экспериментальный метод и наука об обществе / Я. Л. Морено; пер. с англ. А. Боковикова, под науч. ред. Р. А. Золотовицкого. – М. : Академический Проект, 2001. – 384 с.
3. *Андреева Г. М.* Социальная психология / Г. М. Андреева. – М. : Аспект Пресс, 2001. – 384 с.
4. *Платонов Ю. П.* Основы социальной психологии / Ю. П. Платонов. – СПб. : Речь, 2004. – 624 с.
5. *Семечкин Н. И.* Социальная психология : учебник для вузов / Н. И. Семечкин. – СПб. : Питер, 2004. – 376 с.
6. *Гриншпун И. Б.* Идеи Джексона Леви Морено в контексте развития западноевропейской и североамериканской психологии XX столетия [Электронный ресурс] / И. Б. Гриншпун : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. психол. наук : спец. 19.00.01 / Гриншпун Игорь Борисович. – Режим доступа : <http://www.disserscat.com/content>.
7. *Горностай П. П.* Личность и роль: Ролевой подход в социальной психологии личности / П. П. Горностай. – К. : Интерпресс ЛТД, 2007. – 312 с.
8. *Золотовицкий Р. А.* Социодрама и социометрия : учеб.-практ. пособие / Р. А. Золотовицкий // Журнал практического психолога. – 2012. – № 2. – Спецвыпуск. – С. 3–192.
9. *Наор Я.* Театр Холокоста / Яков Наор // Психодрама и современная психотерапия. – 2005. – № 4. – С. 15–30.
10. *Спраг К.* Разрешение взаимодействовать: кто, как и почему в социодраме / Кен Спраг // Руководство по психодраме / под ред. М. Карп, П. Холмса и К. Б. Таувон; предисл. Зерка Т. Морено; [предисл. науч. ред. перевода П. П. Горностая]. – К. : Изд. П. Горностай, 2013. – С. 281–297.
11. *Скиба В. Й.* Вступ до полігології: екскурс в історію правничо-політичної думки / В. Й. Скиба, В. П. Горбатенко, В. В. Туренко. – К. : Основи, 1996. – 717 с.

12. *Орбан-Лембрик Л. Е.* Соціальна психологія : підручник : у 2 кн. Кн. 2: Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К. : Либідь, 2006. – 560 с.
13. *Гибш Г.* Введение в марксистскую социальную психологию / Г. Гибш, М. Форверг ; пер. с нем. Т. А. Рябушкиной. – М. : Прогресс, 1972. – 296 с.
14. *Шибутани Т.* Социальная психология / Т. Шибутани ; пер. с англ. В. Б. Ольшанского. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1999. – 544 с.
15. *Кирилюк Ф. М.* Політологія / Ф. М. Кирилюк, М. І. Обушний, М. І. Хилько та ін. ; за ред. Ф. М. Кирилюка. – К. : Знання, 2004. – 776 с.
16. *Чорна Л.* Особливості ролевих уявлень старшокласників про “Я” і “Ми” як ознака їхньої ідентичності / Лідія Чорна // Психологічні перспективи. – К. : Золоті ворота, 2011. – Спецвипуск “Психологія професійної діяльності працівників соціальної сфери”. – С. 99–106.
17. *Ігри влади: моделювання державотворення [Електронний ресурс] : сайт спілки молодих політологів України.* – Режим доступу : <http://smpu.org.ua>.
18. *Матвеев С. О.* Політична психологія : навч. посіб. / С. О. Матвеев, О. В. Добродум, О. В. Димова. – К. : ЦУЛ, 2003. – 216 с.

Черная Л. Г. Ролевая структура малой группы как отражение функций политической системы социума

Выводится гипотеза, согласно которой утверждаемое в психологии благодаря теории Дж. Л. Морено положение о малой группе как пространстве, где “встречаются” личность и общество, может быть адаптировано к политико-психологическим реалиям. Предполагается, что функции политической системы государства отражаются в специфике тех ролей, которые выполняют члены малой группы, репрезентативной относительно структуры общества. Приводятся данные эмпирического исследования о содержании ролей, которые присущи современным старшеклассникам. Делается вывод, что при условии ненадлежащего выполнения политической системой своих функций ролевая структура малой группы с определенной вероятностью будет содержать роли, которые можно обозначить как компенсаторные, гротескные, социально негативные и сверхзначимые.

Ключевые слова: группа, малая группа, роль, функции политической системы.

Chorna L. G. Role structure of a small group as representation of functions of socium political system

It is hypothesized that the idea of considering a small group as the space where an individual and society get together, which is stated in psychology thanks to the theory of J. L. Moreno, can be adapted to political-psychological realities. It is assumed that functions of the political system of a state are represented in the specifics of the roles performed by members of a small group, which is representative with respect to the society structure. The data of the empirical research of the content of the roles inherent to modern students are presented. The conclusion has been made that as long as the political system does not perform its functions properly the role structure of a small group is likely to contain roles which can be described as compensatory, grotesque, socially negative and super significant.

Key words: group, small group, role, functions of the political system.